

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента,
провідного наукового співробітника відділу інноваційних технологій
в освіті обдарованих Інституту обдарованої дитини НАПН України

Пасько Оксани Миколаївни

на дисертаційне дослідження Афанасьєвої Наталії Анатоліївни
**«Професійна підготовка викладачів сфери дизайну до забезпечення
спеціальних дисциплін»,**

подане до захисту в разову спеціалізовану вчену раду
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність обраної проблематики виконаної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Афанасьєвої Н. А. присвячене актуальній для сучасної педагогічної науки проблемі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін. Актуальність теми зумовлена динамічними змінами у сфері дизайн-освіти, цифровізацією освітнього процесу, оновленням змісту спеціальних дисциплін, зростанням ролі візуальної культури, креативного мислення, проєктної діяльності та міждисциплінарної взаємодії у професійній підготовці фахівців галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

У сучасних умовах професійна діяльність викладача сфери дизайну не може обмежуватися передаванням академічних знань і відтворенням традиційних методик навчання. Вона потребує здатності до методичного проєктування освітнього процесу, використання цифрових інструментів, організації практико-орієнтованого навчання, розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти, формування їхньої візуальної грамотності, просторового мислення та готовності до інноваційної професійної діяльності. З огляду на дане дослідження, спрямоване на обґрунтування структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну, є своєчасним і науково значущим.

Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної роботи «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України» (ДР № 0122U000046, 2022–2024 рр.). Тему дисертації уточнено рішенням вченої ради Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.), що підтверджує її зв'язок із науковими програмами, планами й тематикою закладу вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційному дослідженні чітко визначено науковий апарат: об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Мета роботи полягає в удосконаленні теоретичних і методичних аспектів забезпечення спеціальних дисциплін у професійній підготовці викладачів сфери дизайну для їх професійної зайнятості у сфері освіти й інноватики.

Поставлені завдання логічно узгоджені з метою дослідження та послідовно реалізовані у структурі дисертації: здійснено дефінітивний і теоретико-аксіологічний аналіз проблеми; обґрунтовано організацію освітнього процесу забезпечення спеціальних дисциплін; розроблено зміст і структуру здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін; сформовано критеріальний апарат оцінювання рівнів зазначеної здатності; розроблено, обґрунтовано та верифіковано структурно-організаційну модель професійної підготовки викладачів сфери дизайну.

Методологічна база дослідження охоплює комплекс теоретичних, евристичних, компаративних, дефінітивних, контент-аналітичних, моделювальних, експериментальних і статистичних методів. Такий добір методів відповідає предмету дослідження, забезпечує внутрішню логіку наукового пошуку й дає підстави вважати сформульовані висновки та рекомендації достатньо аргументованими.

Наукові положення дисертації мають цілісний характер, впливають із результатів аналізу наукових джерел, нормативно-правового регулювання дизайн-освіти, теоретичного моделювання та педагогічної верифікації. Загальні висновки корелюють із поставленими завданнями й відображають основні результати дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності у цілому. Дисертаційна робота має логічну і завершену структуру, що включає анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, списки використаних джерел до кожного розділу та додатки. Загальний обсяг дисертації становить 335 сторінок.

У першому розділі «Теоретичні аспекти професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» здійснено дефінітивний та теоретико-аксіологічний аналіз стану розробленості проблеми професійної підготовки фахівців сфери дизайну. Дисертанткою систематизовано вітчизняні й зарубіжні підходи до розуміння дизайну, дизайн-освіти, професійної підготовки майбутніх викладачів, а також розглянуто нормативно-правові засади підготовки викладачів сфери дизайну. Важливим є те, що авторка не обмежується описом наявних підходів, а окреслює суперечності між сучасними запитами індустрії дизайну й недостатньою адаптивністю змісту спеціальних дисциплін у вітчизняних ЗВО.

У другому розділі «Методичні аспекти проектування структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» розроблено й обґрунтовано структурно-організаційну модель професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін.

Позитивної оцінки заслуговує виокремлення підсистем моделі: цільової, організаційної, методичної, змістової, технологічної, технічного регулювання, функціонально-змістової та результативної. Даний підхід дає змогу розглядати

професійну підготовку викладачів сфери дизайну як багатокomпонентний, керований і педагогічно обґрунтований процес.

У третьому розділі «Організація впровадження та верифікація структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну для забезпечення спеціальних дисциплін» розкрито зміст і структуру здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін та подано результати встановлення ефективності запропонованої моделі. Авторкою використано критеріальний апарат, що передбачає аксіологічний, функціонально-технологічний і креаційний критерії, а також рівні сформованості – початковий, достатній і високий.

Результати верифікації засвідчують позитивну динаміку сформованості здатності до забезпечення спеціальних дисциплін у експериментальних групах порівняно з контрольними. Зокрема, за аксіологічним, функціонально-технологічним і креаційним критеріями зафіксовано зростання високого та достатнього рівнів як у професійній підготовці бакалаврів, так і магістрів, що підтверджує практичну доцільність і педагогічну ефективність запропонованої структурно-організаційної моделі.

Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є логічними, узагальненими та змістовно пов'язаними з метою й завданнями дослідження. Робота справляє враження завершеного наукового дослідження, у якому теоретичний, методичний і практичний рівні розкриття проблеми взаємопов'язані між собою.

Наукова новизна та достовірність наукових положень, обґрунтованих за результатами. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в теоретичному й методичному обґрунтуванні спеціалізації професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін. Авторкою вперше розроблено, обґрунтовано та верифіковано структурно-організаційну модель такої підготовки, що поєднує цільову, організаційну,

методичну, змістову, технологічну, технічного регулювання, функціонально-змістову та результативну підсистеми.

Вагомим науковим результатом є розроблення й апробація критеріального апарату оцінювання рівнів сформованої здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін. Доцільним є виокремлення аксіологічного, функціонально-технологічного та креаційного критеріїв, оскільки вони відображають не лише ціннісно-мотиваційний і технологічний аспекти педагогічної діяльності, а й творчу, проектну та інноваційну природу дизайн-освіти.

Науково значущою є уніфікація змісту і структури здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін у контексті спеціальності 022 «Дизайн» та освітньо-професійних програм «Графічний дизайн» і «Дизайн середовища». Окремо варто відзначити авторське трактування понять «здатність викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» та «освітній процес організації професійної підготовки викладачів сфери дизайну».

Достовірність результатів забезпечена опорою на достатній теоретичний корпус джерел, аналізом нормативно-правової бази, логічно вибудованою структурою дослідження, застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів, педагогічним експериментом і статистичним опрацюванням результатів.

Значення отриманих дослідницьких результатів для науки і практики освітньої діяльності. Одержані результати мають теоретичне й практичне значення для розвитку педагогічної науки, теорії і методики професійної освіти, дизайн-освіти та підготовки викладачів спеціальних дисциплін. Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні уявлень про зміст, структуру та педагогічні умови професійної підготовки викладачів сфери дизайну в контексті цифровізації, інноваційності й міждисциплінарності сучасної освіти.

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери

дизайну, розробленого критеріального апарату, навчально-методичного забезпечення курсів і дисциплін «Рисунок», «Живопис», «Спецрисунок», а також методичного органайзера забезпечення циклу професійної підготовки здобувачів освіти за освітньо-професійними програмами «Графічний дизайн» та «Дизайн середовища».

Матеріали дослідження можуть бути використані у закладах вищої освіти під час розроблення освітніх компонентів, оновлення змісту спеціальних дисциплін, підготовки навчально-методичних матеріалів, організації педагогічної практики, підвищення кваліфікації викладачів сфери дизайну, а також під час розроблення програм неперервного професійного розвитку педагогічних працівників мистецько-дизайнерського профілю.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Арт академії сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі, що підтверджує їх практичну апробацію та прикладну цінність.

Повнота висвітлення основних наукових результатів у публікаціях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені в наукових публікаціях здобувачки. За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України в галузі педагогіки, 4 праці апробаційного характеру у матеріалах науково-практичних конференцій, а також 1 публікація, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Тематика публікацій корелює зі змістом дисертації та охоплює питання теорії і методики професійного навчання анатомічної пластики, інноваційних педагогічних практик у сфері дизайну, методичних підходів до підготовки викладачів дизайну, формування професійних компетенцій через удосконалення

методики навчання анатомічної пластики та компетентнісного підходу до навчання майбутніх викладачів дизайну.

Апробація результатів здійснювалася на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що засвідчує належний рівень представлення результатів дослідження у науковому середовищі.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Афанасьєвої Н. А. містить результати власного наукового дослідження. У тексті дисертації використання ідей, результатів і текстів інших авторів супроводжується покликаннями на відповідні джерела. Ознайомлення зі змістом дисертації не дає підстав для висновку про наявність ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Науковий стиль викладу в цілому відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць. Джерельна база використана коректно, а положення, винесені на захист, узгоджуються з результатами дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, його теоретичні, методичні та експериментальні результати, доцільно висловити окремі зауваження і пропозиції, що мають дискусійний та рекомендаційний характер:

1. У першому розділі доцільно було б дещо чіткіше розмежувати поняття «професійна підготовка викладачів сфери дизайну», «підготовка майбутніх дизайнерів» і «забезпечення спеціальних дисциплін», оскільки в окремих фрагментах тексту такі поняттєві площини перетинаються й потребують більшої термінологічної виразності.

2. Під час характеристики структурно-організаційної моделі варто було б докладніше візуалізувати зв'язки між її підсистемами, педагогічними умовами та очікуваними результатами, що посилює практичну придатність моделі для впровадження в освітній процес різних ЗВО.

3. У третьому розділі доцільно було б ширше прокоментувати процедуру формування експериментальних і контрольних груп, зокрема критерії відбору учасників, специфіку їхнього попереднього педагогічного або дизайнерського досвіду, а також можливий вплив цих чинників на результати експерименту.

4. Аналіз результатів верифікації моделі можна було б поглибити шляхом ширшого зіставлення отриманих даних із сучасними зарубіжними дослідженнями у сфері дизайн-освіти, педагогіки візуального мистецтва, цифрового дизайн-навчання та професійного розвитку викладачів творчих спеціальностей.

5. У тексті дисертації трапляються окремі мовностилістичні та редакційні неточності, зокрема перевантажені синтаксичні конструкції, поодинокі термінологічні повтори й потреба у додатковому уніфікуванні формулювань назв окремих компонентів моделі.

Зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер і не впливають на його позитивну оцінку.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Афанасьєвої Наталії Анатоліївни «Професійна підготовка викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне і практичне значення для педагогічної науки, професійної освіти та підготовки викладачів сфери дизайну.

За актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, науковою новизною, практичним значенням, повнотою апробації та оприлюдненням результатів дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня

2022 р. № 44, а її авторка Афанасьєва Наталія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих
Інституту обдарованої дитини НАПН України

«21» травня 2026 р.

Оксана ПАСЬКО

Підпис Пасько Оксани засвідчую:
Начальник відділу кадрів

Юлія ТОПАЛ